

Ústecký kraj

Analyticko-implementační plán

na podporu regionálně specifických aktivit v rámci

hospodářsky a sociálně ohrožených území

Ústeckého kraje

ORP Most

Příloha 1: Analytický profil

Sociodemografická oblast

Počet obyvatel

SO ORP Most dlouhodobě ztrácí obyvatele. Za 10 let se počet obyvatel snížil cca o více než 5 %. V podstatě po celé toto období byl region jak v přirozeném úbytku (více lidí umírá, než se rodí), tak v migračním úbytku (více lidí z regionu odchází, než do něj přichází). Výjimkou je rok 2022 s kladným migračním saldem (pravděpodobným vysvětlením je příchod ukrajinských uprchlíků po útoku Ruska na Ukrajinu).

Tabulka 1: Základní demografické ukazatele

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Počet obyvatel	76 088	75 844	75 647	75 303	75 136
Přirozený přírůstek	-105	-67	-73	-46	-86
Migrační přírůstek	-121	-177	-124	-298	-81
Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvatel	74 835	74 673	73 999	71 123	72 170
Přirozený přírůstek	-90	-104	-284	-407	-252
Migrační přírůstek	-211	-58	-390	-58	1 303

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Ze statistik nelze vyčíst podrobnější informace o migrační obměně obyvatel. Strategické dokumenty z území (viz kap. 3) uvádějí, že region opouštějí především mladší a vzdělanější lidé. Nově přistěhovalí pak častěji patří do skupiny sociálně znevýhodněných obyvatel.

Stárnutí obyvatel

Dalším výrazným trendem je stárnutí obyvatel. Index stárí (vyjadřující, kolik obyvatel ve věku nad 65 let připadá na 100 dětí ve věku do 15 let) se zvýšil jen za posledních 5 let o více než 12 procentních bodů. Rychlejší stárnutí obyvatel, než je průměr pro ČR, je společným problémem celého Ústeckého kraje. Podle demografických prognóz bude dále pokračovat. To s sebou mimo jiné přinese vyšší náklady na zajištění zdravotních a sociálních služeb pro seniory.

Tabulka 2: Stárnutí obyvatel

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Průměrný věk mužů (roky)	39,5	39,7	39,9	40,2	40,3	40,6	40,7	40,6
Průměrný věk žen (roky)	42,5	42,7	42,9	43,2	43,4	43,6	44,0	43,9
Obyv. ve věku 65 a více let (%)	16,55	17,07	17,48	17,87	18,25	18,53	19,14	19,15
Index stárí	107,2	109,9	110,9	113,1	115,7	117,5	122,0	122,1

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Vzdělanost obyvatel

Vzdělanost v ORP Most je pod průměrem Ústeckého kraje a výrazně horší, než je průměr ČR. Trend je pozitivní, vzdělanost obyvatel se postupně zlepšuje. Oproti poslednímu sčítání obyvatel v r. 2011 se podíl vysokoškoláků sice zvýšil, ale nůžky se nezavírají – v průměru ČR byl nárůst počtu vysokoškoláků vyšší.

Tabulka 3: Vzdělanost obyvatel (obyvatelé ve věku nad 15 let)

	Celkem	Bez vzdělání	Základní vč. neukonč.	Střední vč. vyučení	Úplné střední (s maturitou)	Vyšší odborné	Vysokošk. olské	Nezjišt.
Počet obyv.	58 701	877	10 864	19 307	15 590	726	5 713	5 624
%		1,5 %	18,5 %	32,9 %	26,6 %	1,2 %	9,7 %	9,6 %

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Bytová výstavba

Bytová výstavba v ORP Most stagnuje. Hodnota 0,6-0,8 dokončených bytů na 1 tis. obyvatel je hluboko pod průměrem. Průměrná hodnota pro ČR je cca 3,3, úspěšné rostoucí regiony mají hodnoty nad 3,5. Tahouny bytové výstavby jsou téměř zcela individuální stavební rodinných domů, výstavba nájemních bytů téměř neprobíhá.

Tabulka 4: Bytová výstavba

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dokončené byty	48	52	74	87	43	57	57
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	0,6	0,7	1,0	1,2	0,6	0,8	0,8
Podíl bytů v rodinných domech (%)	100	98,08	94,59	44,83	93,02	89,47	100

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Sociálně rizikové jevy

Bezpečnostní situace se mírně zlepšovala až do r. 2021, od té doby sledujeme opětovný nárůst přestupků i trestných činů. Index kriminality (počet trestných činů na 10 tis. obyvatel) je o třetinu vyšší, než je průměr pro Ústecký kraj nebo pro ČR.

Tabulka 5: Kriminalita

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Přestupky	16 480	14 874	11 983	10 539	8 793	11 077	11 047
Trestné činy	1 855	1 772	1 918	1 591	1 502	1 814	1 782
Celkem	18 335	16 646	13 901	12 130	10 295	12 891	12 829
Index kriminality	247	237	257	215	211	251	247

Zdroj: Policie ČR, mapa kriminality (2023), vlastní zpracování

Rozsah **sociálního vyloučení** je sledován skrze ukazatele chudoby, vyloučení z bydlení, vyloučení z oficiálního trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a zadluženosti. Tyto parametry jsou následně sloučeny do indexu sociálního vyloučení, který se počítá na úrovni obcí. Hodnoty indexu 0-1 mají obce sociálním vyloučením neohrožené, index 2-7 značí rostoucí riziko sociálního vyloučení, hodnota 8-11 jsou rizikové obce, vyšší index (nad 12) mají obce s velmi vysokým podílem sociálně vyloučených. Pro ORP Most je varovné, že cca čtvrtina obcí má velmi vysoký podíl sociálně vyloučených obyvatel.

Tabulka 6: Index sociálního vyloučení

Index soc. vyloučení	0-1	2-7	8-11	12-30	Celkem
Počet obcí	5	6	1	3	15

Zdroj: Agentura pro sociální začleňování (2023), vlastní zpracování

Počet exekucí mezi obyvateli ORP Most je vysoký. V exekuci je 18,6 % osob starších 15 let, což přesahuje průměr kraje (cca 13,5 %), ale je to dvaapůlkrát více, než je průměr ČR (7,6 %). Průměrný počet exekucí je 6,8 na jednu osobu. Počet exekucí se snižuje jen velmi pomalu (meziroční pokles 2022 vs. 2021: pouze o 0,5 procentního bodu).

Zdraví a zdravotnictví

Naděje dožití je v ORP setrvalá, dlouhodobě se nezlepšuje. Je horší oproti průměru kraje (průměrná naděje dožití v kraji je o rok vyšší) a výrazně horší, než je průměr ČR (muži 76,15, ženy 82,02). Zdravotní stav obyvatel je tedy v území dlouhodobě podprůměrný.

Tabulka 7: Naděje dožití

Období	2013-2017	2014-2018	2015-2019	2016-2020	2017-2021	2018-2022
Ženy	78,77	79,03	79,28	79,23	78,80	78,89
Muži	72,89	73,13	73,21	73,30	72,91	72,87

Zdroj: ČSÚ (2023), vlastní zpracování

Hlavním zdravotním zařízením je Nemocnice Most (součást Krajské zdravotní). V ORP Most je evidováno 31 ordinací praktických lékařů pro dospělé a 18 ordinací pro děti a dorost; počet cca 4,3 ordinace na 10 tis. obyvatel je o něco nižší než krajský průměr (který je 5 ordinací). Důvodem je vysoká koncentrace obyvatel do města Most, kde se soustřeďují i lékařské služby, obyvatelé z vesnic dojíždějí k lékařům do Mostu.

Vzdělávání

Vzdělávací nabídku tvoří 25 mateřských škol, 18 základních škol a 17 středních škol. Centrem nabídky vzdělávání je město Most.

Žáci základních škol v ORP Most vykazují mimořádně vysokou vzdělávací neúspěšnost. Výsledky jsou výrazně horší oproti průměru ČR.

Tabulka 8: Vzdělávací neúspěšnost

Období	ORP Most	Průměr ČR
Nedokončování ZŠ	9,1 %	3,3 %
Opakování ročníku ZŠ	1,4 %	0,6 %
Neprospívání v ZŠ	4,7 %	1,4 %
Nedokončení 1. třídy	4,8 %	2,9 %
Absence v ZŠ	114,9 h	87,5 h

Zdroj: Mapa vzdělávání (2023), vlastní zpracování

Dopravní dostupnost

ORP Most má hustou dopravní síť s dobrou dostupností okolních měst i větších center. Páteřním tahem je silnice I/13 ve čtyřpruhovém uspořádání. Postupně probíhá zkapacitnění silnice I/27 ve směru na Žatec (aktuálně ve výstavbě most Žiželice). Problematická je kapacita a bezpečnost silnice I/27 v úseku Most-Litvínov.

Volební účast

Volební účast v komunálních volbách ukazuje aktivitu obyvatel a jejich zájem o veřejné záležitosti.

Tabulka 9: Průměrná účast ve volbách do zastupitelstev obcí

Rok	2010	2014	2018	2022
Volební účast (%)	41,32	33,98	33,95	34,59

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

V dlouhodobém pohledu je volební účast nízká, nedosahuje průměru Ústeckého kraje (který je 40,6 %) a výrazně zaostává za průměrem ČR (46,1 %).

V sociální a demografické oblasti jsou hlavní charakteristiky ORP Most následující: stagnace až ubývání počtu obyvatel, stárnutí obyvatelstva a demografická změna, kdy region opouštějí především mladší a vzdělanější obyvatelé. Vyšší je také zastoupení sociálně rizikových jevů: sociální vyloučení, exekuce atd. Jak platí pro celý Ústecký kraj, i v ORP Most je oproti ČR podprůměrná vzdělanost a horší zdravotní stav obyvatel. Varovné je, že ve srovnání s ČR se situace nezlepšuje, zaostávání regionu je setrvalé.

Ekonomická oblast

Nezaměstnanost

V souladu s celorepublikovým trendem se v posledních 10 letech v ORP Most snížila nezaměstnanost. Pozitivní trend poklesu nezaměstnanosti se zastavil v r. 2020, od té doby nezaměstnanost mírně roste. Stablně vysoký je podíl dlouhodobě nezaměstnaných. Přestože podniky stále inzerují volná místa, tak jsou hodnoty nezaměstnanosti stále vyšší, než je průměr pro ČR.

Tabulka 10: Vývoj nezaměstnanosti

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Uchazeči o zaměstnání	5 610	5 128	3 848	3 190	2 711	3 642	3 466	3 646	3 875
Bez zam. déle než 12 měs. (%)	52,82	50,27	46,28	35,52	26,26	31,60	42,67	34,56	38,12
Pracovní místa v evidenci ÚP	594	829	779	1 416	1 276	792	534	598	668
Podíl nezam. (%)	10,69	9,90	6,20	5,85	5,00	7,00	6,47	7,17	7,58

Zdroj: ČSÚ (2023), vlastní zpracování

Struktura ekonomiky

Ekonomická struktura území je stabilní, počet ekonomických subjektů se výrazně nemění. V území stále fungují velké podniky v tradičních oborech (těžba, strojírenství). Pracovní nabídku rozšiřují firmy v průmyslových zónách. Region je výrazně závislý na velkých zaměstnavatelích. Intenzita podnikatelské aktivity (počet podnikatelských subjektů na 1 000 obyvatel) má hodnotu 218 (údaj k roku 2022), což je pod průměrem Ústeckého kraje i ČR. Vyšší je vyjížďka za prací (Ústí n. L., Praha). Cestovní ruch není významnou součástí regionální ekonomiky.

Tabulka 11: Ekonomická struktura

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ekonomické subjekty celkem	15 697	15 532	15 672	15 829	15 697	14 253
Podnikající fyzické osoby	11 752	11 550	11 685	11 792	11 689	10 153
z toho zem. podnikatelé	67	68	70	72	71	70
Velké podniky (250 a více zam.)	14	14	13	15	14	12

Zdroj: ČSÚ (2023), vlastní zpracování

Brownfieldy

Národní databáze brownfieldů eviduje v ORP Most tři lokalit typu brownfield. Jedná se o bývalé průmyslové objekty a objekty bývalých kasáren v Mostě.

Inovativní ekonomika

Nepřímým ukazatelem intenzity znalostní ekonomiky je počet projektů v oblasti výzkumu a vývoje. Národní databáze STARFOS eviduje v Ústeckém kraji 257 subjektů, které se zapojily do projektů výzkumu, vývoje nebo inovací. Z toho 22 subjektů má sídlo v ORP Most. To odpovídá krajskému průměru: 3,1 inovativních subjektů na 10 tis. obyvatel (průměr ČR je 9,14). Z těchto 23 subjektů, které se zapojily do VVI projektů, je téměř polovina (10 subjektů) z oblasti těžby hnědého uhlí a souvisejících oborů – uhelná energetika, rekultivace apod. (např. Výzkumný ústav pro hnědé uhlí, Vršanská uhelná, Sev.en Inntech, Rekultivační výstavba Most atd.).

V posledních dvou letech se zastavil pozitivní trend poklesu nezaměstnanosti. Území je stále závislé na velkých zaměstnavatelích, převážně ze sektoru těžby hnědého uhlí a hnědouhelné energetiky.

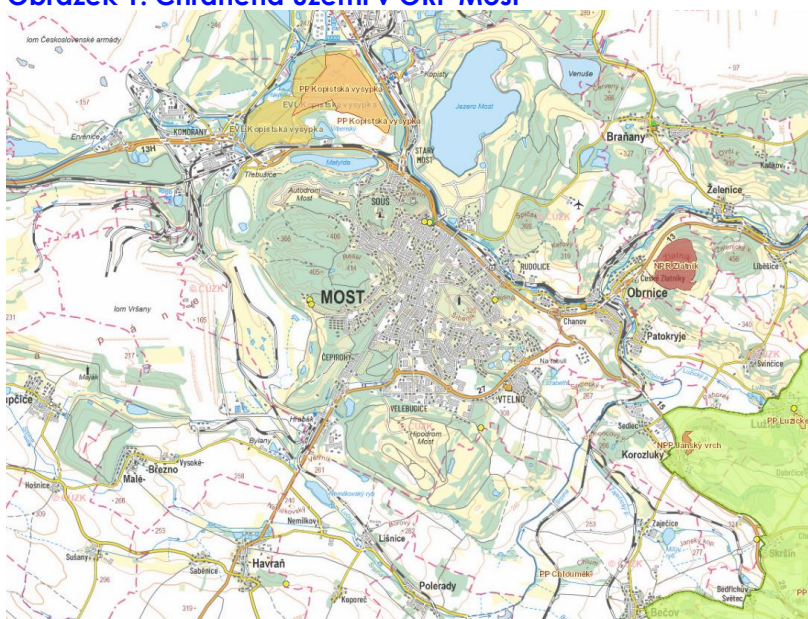
Environmentální oblast

Území ORP je homogenní, bez významnějšího geomorfologického členění (s výjimkou východní části území zasahující do Českého středohoří). Území má teplejší a sušší klima, částečně zde působí srážkový stín Krušných hor. Specifikem jsou velké plochy území ovlivněné povrchovou těžbou hnědého uhlí – buď stále aktivní lomy, nebo výsypky, kde již z větší části proběhla rekultivace, stále však není dokončena resocializace rozsáhlých ploch. Významným nově vzniklým prvkem po rekultivacích je jezero Most.

Chráněná území

Východní část ORP Most zasahuje do Chráněné krajinné oblasti České středohoří. Maloplošnými chráněnými územími mimo území CHKO jsou Národní přírodní rezervace Zlatník a přírodní památka Kopistká výsypka.

Obrazek 1: Chráněná území v ORP Most

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2023

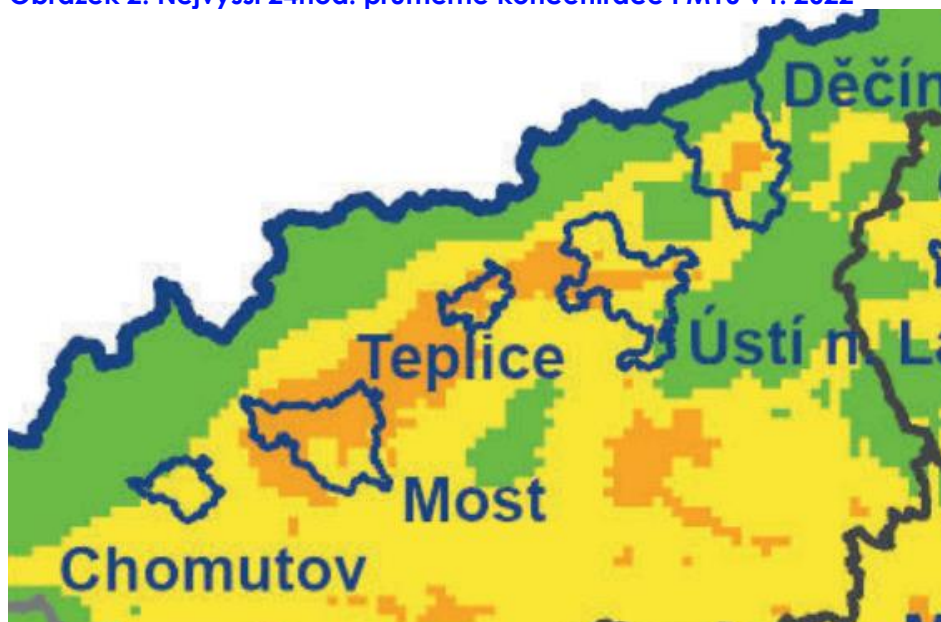
Koeficient ekologické stability

Koeficient ekologické stability porovnává podíl ekologicky příznivých ploch a ploch, které zatěžují životní prostředí. Čím vyšší je hodnota KES, tím vyšší ekostabilizační potenciál území vykazuje. Hodnota KES pro ORP Most dosahuje 0,243. Most je výrazně pod průměrem jak Ústeckého kraje (1,03), tak ČR (1,05), tak Ústeckého kraje (hodnota 1,03).

Čistota vzduchu

Především v podzimních a zimních měsících jsou v podkrušnohorské pánvi zhoršené rozptylové podmínky. To může vést ke krátkodobému překročení imisních limitů znečišťujících látek. Hlavním problémem jsou suspendované částice PM_{10} a $PM_{2.5}$ (polétavý prach) a benzo[a]pyren. Hlavním zdrojem znečištění je povrchová těžba uhlí (prašnost) a silniční doprava. Nicméně situace se dlouhodobě zlepšuje. Od roku 2018 nejsou překračovány celkové roční průměry znečištění vzduchu.

Obrázek 2: Nejvyšší 24hod. průměrné koncentrace PM10 v r. 2022

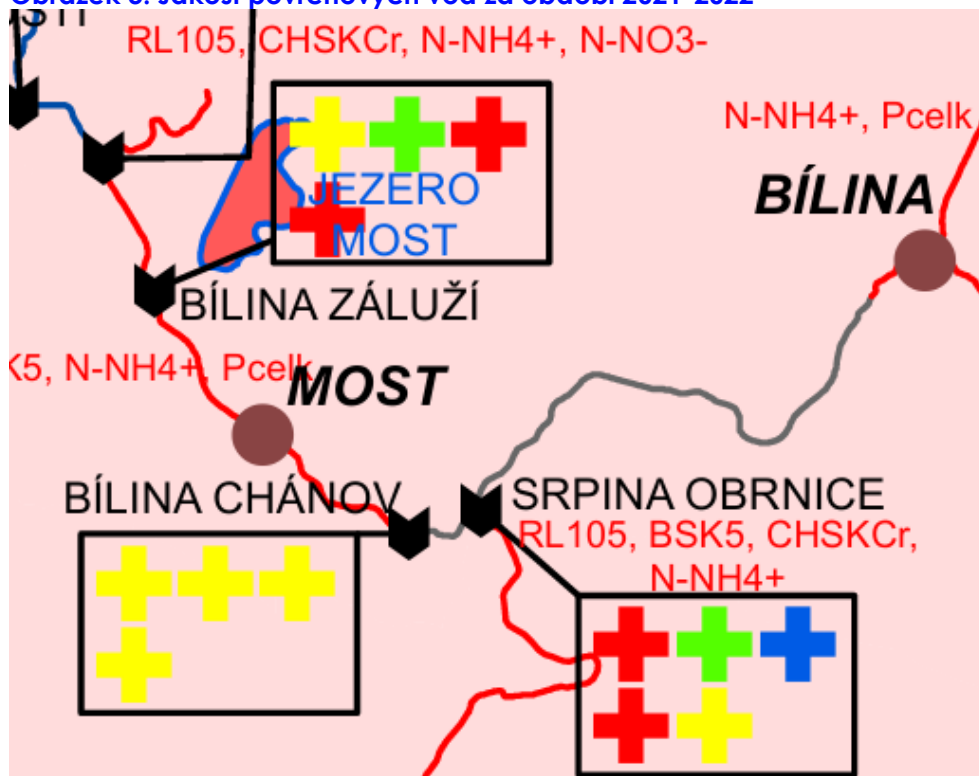

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, 2023

Čistota vody

Hlavním vodním tokem v území je řeka Bílina, jižní část území odvodňuje říčka Srpina, která se u Obrnic vlévá do Bíliny. Přestože oproti stavu v 80. a 90. letech se čistota vody v Bílině výrazně zvýšila, stále jsou zde překročeny limity znečištění. Bílina i Srpina jsou hodnoceny jako toky s nevyhovujícím stavem. U Bíliny jsou zvýšené hodnoty téměř všech ukazatelů a tok spadá do IV. třídy – silně znečištěná voda. V případě Srpiny jsou problémem obecné chemické ukazatele a kovy, které řadí dolní část tohoto toku dokonce do V. třídy – velmi silné znečištění. V případě jezera Most je problémem znečištění organickými látkami a kovy.

Obrázek 3: Jakost povrchových vod za období 2021-2022

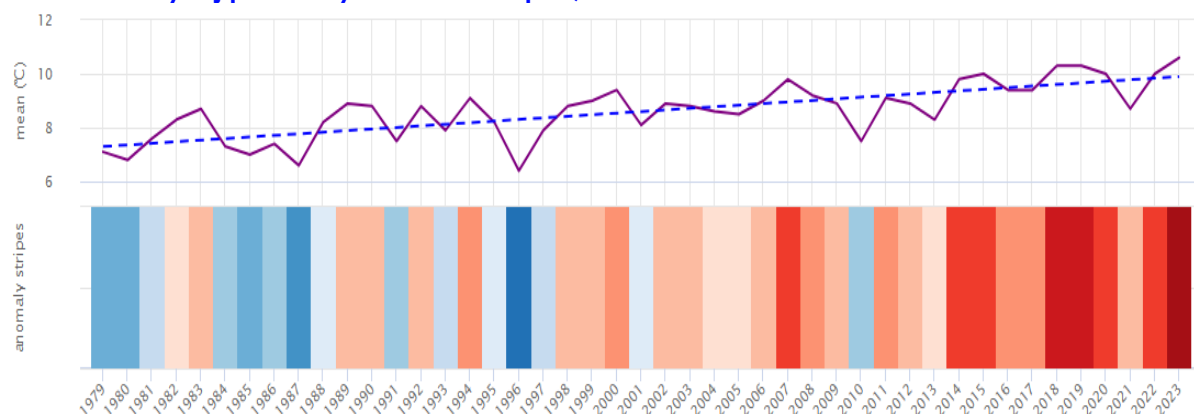

Zdroj: Povodí Ohře. Červená barva vodního toku nebo vodní plochy značí nevyhovující stav.

Nárůst teplot

Trend vývoje průměrné roční teploty vzduchu v ORP Most kopíruje trend celorepublikový – postupné zvyšování teplot. Očividné je to v srovnání s obdobím před třiceti a více lety. Na základě klimatických projekcí bude zvyšování teplot dále pokračovat se všemi negativními důsledky, které to přináší pro přírodu i pro zdraví obyvatel.

Obrázek 4: Vývoj průměrných ročních teplot, město Most

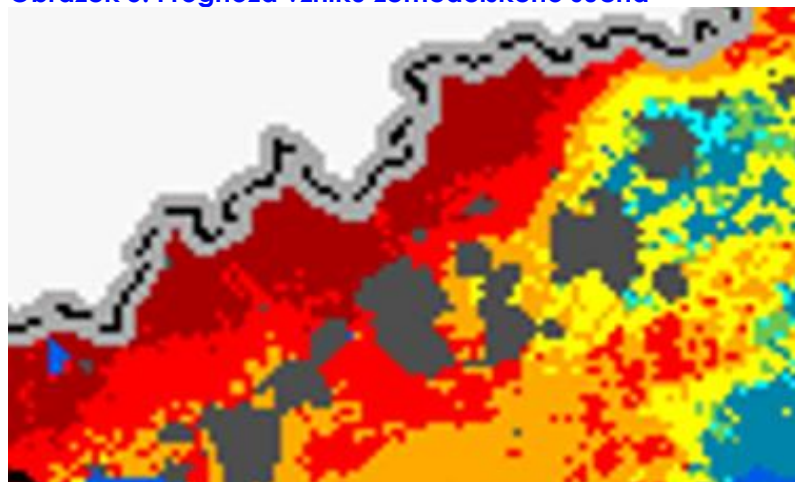

Zdroj: meteoblue.com (2024)

Sucho

Především pánevni část ORP Most je dlouhodobě ohrožená suchem. Příčinou je trvalý srážkový stín Krušných hor a zároveň nerovnoměrné rozložení srážek v průběhu roku; celkové množství srážek sice zůstává téměř stejné, ale častěji se vyskytují prudké krátkodobé srážky, po nichž voda odtéká, aniž by se stačila vsáknout do půdy. Prognóza pro Mosteckou pánev ukazuje zvýšené riziko vzniku sucha.

Obrázek 5: Prognóza vzniku zemědělského sucha

Zdroj: intersucho.cz, 2024

Chráněná ložisková území

Ze severu, západu a jihozápadu je město Most obklopeno výhradními ložisky a chráněnými ložiskovými územími hnědého uhlí. V okolí Vtelna se nacházejí tři výhradní ložiska bentonitu.

Staré ekologické zátěže

Databáze starých ekologických zátěží Ministerstva životního prostředí eviduje v ORP Most celkem 43 lokalit. Často se jedná o kontaminované bývalé průmyslové či posttěžební areály.

Odpady

Produkce směsného komunálního odpadu na území ORP Most odpovídá průměru Ústeckého kraje. Nicméně v porovnání s ČR patří Most mezi druhou nejnížší čtvrtinu ORP.

Hlavním problémem ORP Most v oblasti životního prostředí je vysoké zatížení minulou i probíhající těžbou hnědého uhlí. Projevuje se to vysokými plochami dolů a výsypek, sníženou kvalitou vodních toků i ovzduší i vysokým počtem starých ekologických zátěží.